

ЯКІВ ЯКОВИЧ "JACQUES
NICOLAS" БЕЛЕН-ДЕ-БАМЬЮ

ВІДОМИЙ ФІЛОЛОГ, АНТИКОЗНАВЕЦЬ,
ПРОФЕСОР ГРЕЦЬКОЇ І ФРАНЦУЗЬКОЇ
СЛОВЕСНОСТІ ТА ПЕРШИЙ БІБЛІОТЕКАР
ХАРКІВСЬКОЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ

[HTTP://SURL.LI/FCAHS](http://surl.li/fcahs)

БЕРЕЗЮК Н.М. ПЕРШІ БІБЛІОТЕКАРІ [Я.Я. БЕЛЕН ДЕ БАЛЛЮ, А.А. ДЕГУРОВ, Б.О. РЕЙТ, І.М. ДАНИЛОВИЧ, В.Я. ДЖУНКОВСЬКИЙ] / Н.М. БЕРЕЗЮК // ХАРКІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ. — 2003. — 18 ЛЮТОГО, 4 БЕРЕЗНЯ.

ДО 200-РІЧЧЯ ХАРКІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ПЕРШІ БІБЛІОТЕКАРІ

(Закінчення. Початок в № 3).

Слід відзначити, що в перші десятиріччя після створення аштату університету серед професорів переважали іноземці (німці, французи). Ці учені, бажаючи поєднати себе та своїх дітей з державою, на службі у якій вони знаходилися, прохали Височайшого дозволу на зміну прізвища та імені і по батькові, з якими вони і увійшли до історії університету.

18 (30) січня 1805 року, наступного дня після урочистої церемонії відкриття університету, відбулося перше засідання Ради, на якому був, у відповідності до статуту університету, із числа професорів призначений перший бібліотекар університетської бібліотеки. Ним став професор грецької та французької словесності Яків Якович Белен де Баллю (1753—1815).

Відомий у Парижі своїми перекладами творів Лукіана, Геродота, Гомера, він був обраний членом Паризької Королівської академії написів красної словесності. В 1803 році його запросили до Харківського університету і призначили членом комітету «для ускорення дел по устроюству університета». Володіючи незвичайним декламаторським талантом, він виступив на відкритті університету 17 січня 1805 року із промовою «О необходимости наук для всех государственных званий, а в особенности военного».

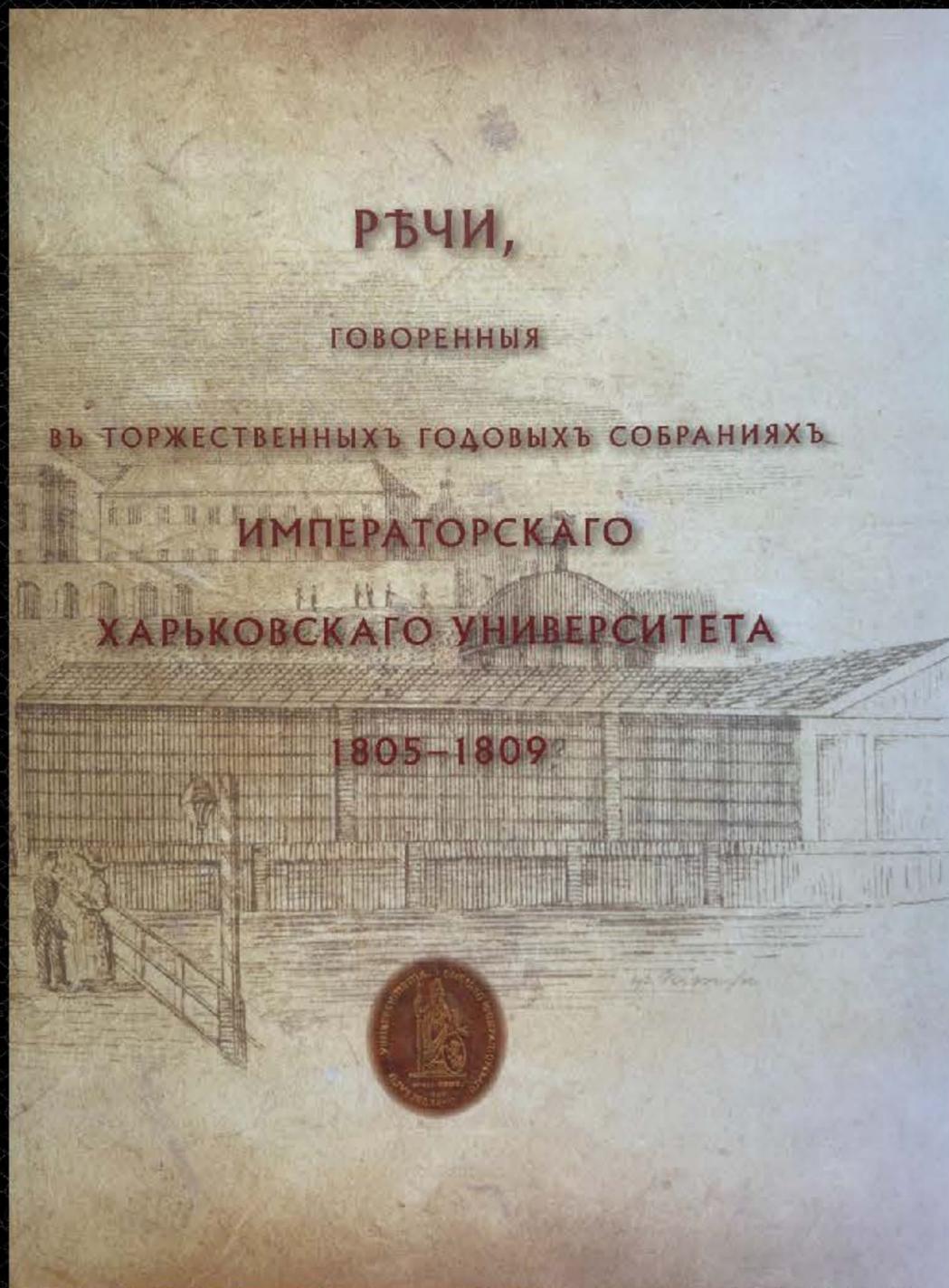
У 1807 році професор Бален де Баллю склав перший каталог грецьких рукописів, які зберігалися в бібліотеці університету. Видатний для свого часу учений, ректор, перший професор грецької та французької словесності, він енергійно займався виданням підручників для студентів та гімназистів з класичних предметів.

У 1807 році Рада університету присвоїла йому ступінь доктора філософії. У 1808 році його обрали деканом словесного факультету. У 1811 році він був переведений званням професором до Санкт-Петербурзького педагогічного інституту. У цьому році Рада Харківського університету обрала його почесним членом університету.

Другим бібліотекарем університетської бібліотеки став Антон Антонович Дегуров — француз (1765—1849). Професор красної словесності в Королівському ліцеї Де-Ла-Флеш, професор історії в Паризькій школі, він був у числі перших професорів, запрошених до Харкова. Його обрали професором всесвітньої історії, географії та статистики. В 1810—1812 роках він був деканом відділення словесних наук.

(Закінчення на 2-й стор.).

18 СІЧНЯ 1805 РОКУ НА ПЕРШОМУ ЗАСІДАННІ РАДИ ХАРКІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ БУВ ОБРАНИЙ БІБЛІОТЕКАРЕМ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ І ОДНОЧАСНО ВИКОНУВАВ ОБОВ'ЯЗКИ ІНСПЕКТОРА КАЗЕННОКОШТНИХ СТУДЕНТІВ

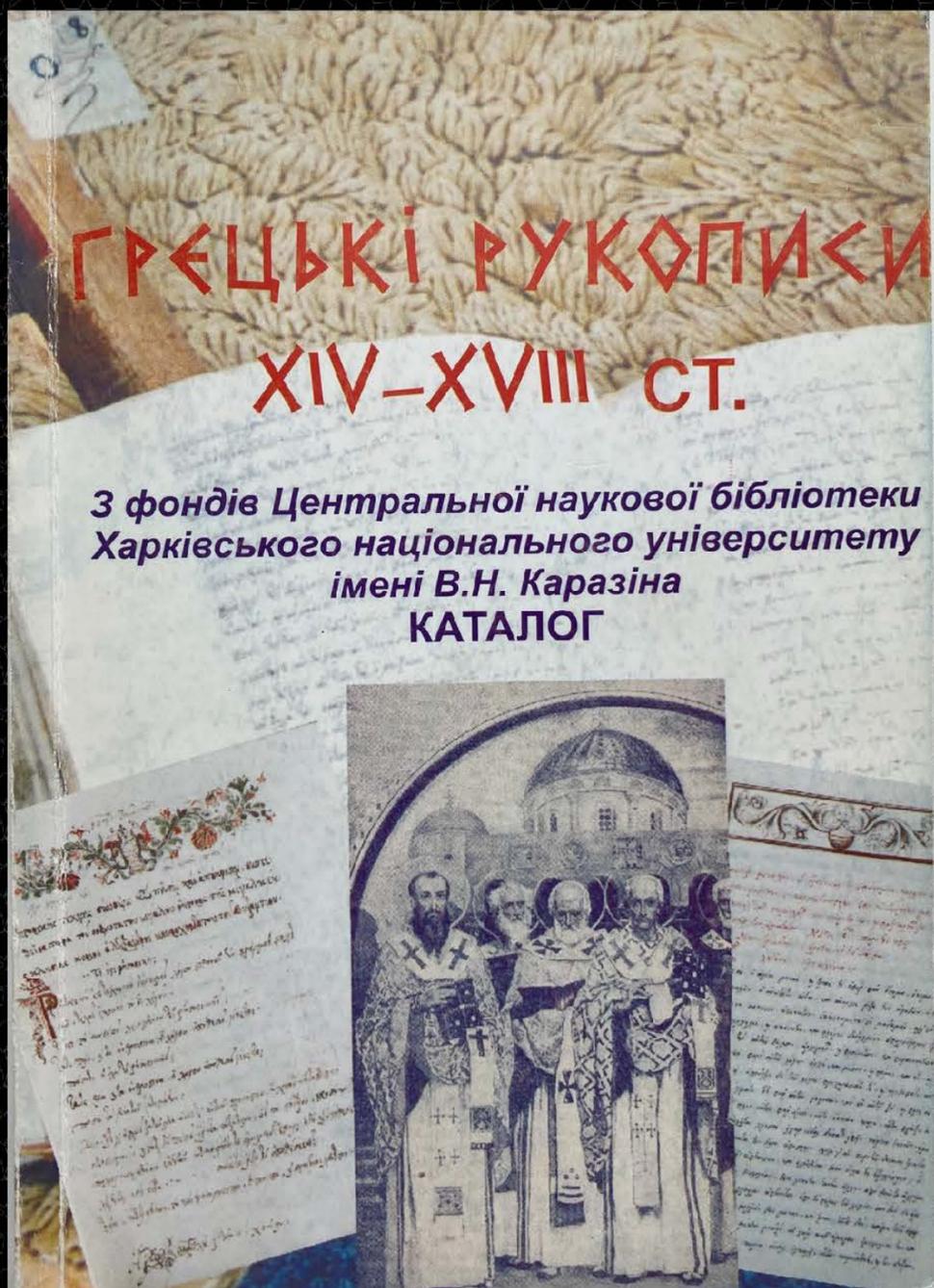

**ВЪ ХАРЬКОВѢ
ВЪ УНИВЕРСИТЕТСКОЙ
ТИПОГРАФІИ.
1806 ГОДА. / 42С.**

De
Nova per Imperium Rossicum constitutione
scholarum, indeque oriundo fructu.

SI unquam solemnitas exstiterit, quae tum intellectum, ob magnum illum, quem intendit finem, admiratione adficiat, tum vero animum summa perfundat voluptate, quod dulci futurorum bonorum spe eum demulceat; talis haud dubie est ea, quam nobis hac die celebrare licet, die, qua singularis CLEMENTISSIMI IMPERATORIS, de bono Imperii Sui unice solliciti, benignitas mirifice elucescit. Magnus ille PETRUS, cuius gloria nulla unquam extinguetur temporis diuturnitate, quamvis reportata de hostibus toties victoria redactisque multis sub ditionem suam Provinciis insignis, nihil se memoria dignum fecisse putabat, nisi scientia populum ad omnem formaret humanitatem, atque studio bonarum artium ita omnium animos incitaret, ut pro viribus ad eum contendant humanitatis gradum, quo ipsis totius propemodum Europae nationes, multis saeculis, quid ni dicam? antecessere. In medio rerum suarum curriculo, inque frequenti atque tam multiplici cursu, quo spatium a mari Caspio ad Balticum usque toties relegerat, firma ille manu prima luminis semina iecit,

Грецькі рукописи: Каталог рукописів XIV-XVIII ст. – Х.: Центральна наукова бібліотека ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2003. – 68 с., іл.

The manuscript is written in ancient Greek, on paper, in one and the same handwriting (except f.66b), without book decorations but with drawings, schemes and tables.

Binding cardboard, with leather spine and corners (beginning of the XIX cent.), some leaves are dilapidated, damaged by book pests. 220 mm x 145 mm, volume - [102] ff.

There is an inscription at the top of f.2: τοῦ Βατουπεδίου (“[from the collection of Athon] Batopedius monastery”).

Acquired by the Central Scientific Library with the collection of Greek manuscripts described by Ballin de Ballu as recently as 1807, has a stamp “У.Х.” i.e. “University of Kharkov”. There was an inscription in the low margin of f. 2, now it is unreadable, as it was painstakingly struck out. According to the assumption of the known researcher of the Greek manuscripts Fonkich B.L. this barbarously (up to holes on paper) obliterated inscription [“Arsenij”] could belong to Arsenij Suhanov, who made a trip to Holy Mountain Athon in Greece in 1653-1655 and took out about 500 Greek manuscripts and printed books from there. This trip was organized on the initiative of patriarch Nikon, well known Church reformer in Russia, with the purpose of using the brought books for improving Russian prayer books.

1 Харківський університет XIX – початку XX століття у спогадах його професорів та вихованців: У 2 тт. Т. 1 / Укл.: Б. П. Зайцев, В. Ю. Іващенко, В. І. Кадєєв, С. М. Куделко, Б. К. Мигаль, С. І. Посохов; Вступ. стаття В. І. Іващенко; Наук. ред: С. І. Посохов. – Харків: «Видавництво Сага», 2008. – 540 с.

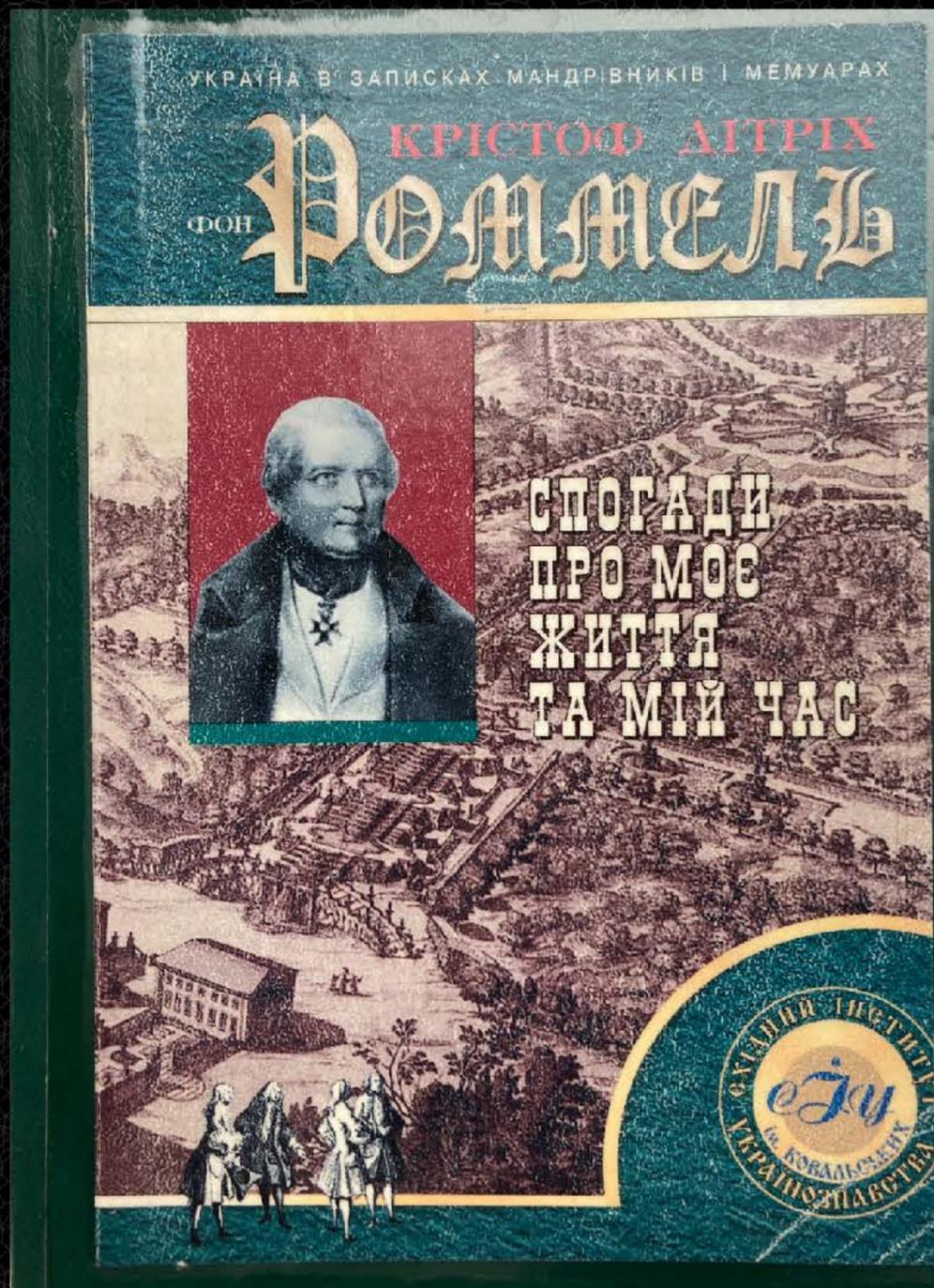

У 1808-1809 РОКАХ
ДЕ БАЛЛЮ БУВ ДЕКАНОМ
СЛОВЕСНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
ХАРКІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ.
У 1811 РОЦІ СТАВ ПОЧЕСНИМ
ЧЛЕНОМ УНІВЕРСИТЕТУ

Роммель К.-Д.

Спогади про моє життя та мій час. «Україна в записках мандрівників і мемуарах» (Вип.1). /Східний інститут українознавства ім.Ковальських; НАН України, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського; Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна.— Харків: Майдан, 2001. — 236 с.

У нас було чотири французи: де Лавіньє, професор ботаніки, колишній абат, скромний, далекий від усіх інтриг, він мав репутацію скнари (між іншим, пригадую, як він розпочав із ректором Стойковичем запеклу суперечку про використання трави великого ботанічного саду), Беллен де Баллю та Дюгу, обидва з Парижа, а також Савіньї, мій ад'юнкт філології.

Баллю, відомий завдяки своїй історії грецького красномовства (Paris, 1813), був диваком, сповненим фантазії та поезії. Він постійно розмовляв, щось наспівував, декламував якісь вірші, був привітним, хоча завжди неуважним товаришем; причиною безладу в нього вдома всі вважали його мезальянс з однією парижанкою. Його невимуженість була безмежною. Тримаючи в руці російського словника, він ішов на ринок та викликав сміх селянок своєю неправильною вимовою, говорячи їм те, що в російській мові призводить до помітних двозначностей: сурсідську свиню, яка ввірвалася до нього в садок, він відвіз на своїх санчатах як *corpus delicti** до палати (*pallatium*, на судового двору), вітаючи суддів словами: шановні панове свині! (замість: шановні панове, ця свиня); на весілля своєї доньки він їздив державною бричкою та позичав у своїх...

Є ЛЮДИ, ЯКІ ЗНАЮТЬ СВОЮ СПРАВУ, А Є ВІСНИКИ, ЯКІ ЦІ ЗНАННЯ ЗБЕРІГАЮТЬ

3 (257) 2020

ISSN 1029-7200

БІБЛІОТЕЧНИЙ ВІСНИК

<http://doi.org/10.15407/bv2020.03>

У НОМЕРІ

- ЦЕНТРАЛЬНІЙ НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА – 215 РОКІВ

ПОВНИЙ ТЕКСТ У PDF:
<https://cutt.ly/L8zAYtk>

DOI: <http://doi.org/10.15407/bv2020.03.018>

УДК 023.4:929Белен-де-Балло:027.7:378.4(477.54-25)

Марина Боброва,

завідувачка відділу, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5197-898X>

Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна
e-mail: rare.enb@karazin.ua

Ірина Кононенко,

завідувачка сектору, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6981-9418>

Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна
e-mail: koniryna@gmail.com

Перший бібліотекар університетської книгозбірні

У публікації висвітлюється історія заснування бібліотеки Імператорського Харківського університету і початок формування її книжкового фонду. Увага зосереджена на особистості першого бібліотекаря університетської книгозбірні, професора Я. Я. Белена-де-Балло (1753–1815) та його діяльності. Наведено список книг з автографами Белена-де-Балло, які і дотепер зберігаються у фонді книжкових пам'яток Центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.
Ключові слова: Я. Я. Белен-де-Балло, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, історія університетської бібліотеки, книги з автографами.

Бібліотека Харківського університету була заснована одночасно з університетом, але комплектування бібліотечного фонду розпочалося за два роки до відкриття вишу. Ще у 1803 р. В. Н. Каразін – засновник університету – придбав для майбутньої університетської книгозбірні 3219 видань, які були доставлені із Санкт-Петербурга. Церемонія урочистого відкриття першого у Східній Україні університету в провінційному Харкові відбулася 17(29) січня 1805 р. А на другий день на засіданні Ради обрали першого бібліотекаря – професора Я. Я. Белена-де-Балло.

Яків Якович Белен-де-Балло (фр. Jacques Nicolas Belin de Ballu; 28.02.1753, Париж – 16.06.1815, Санкт-Петербург) – філолог, професор грецької, французької та латинської словесності Імператорського Харківського університету. Він народився у Парижі в родині адвоката. Відомостей про його виховання та навчання не знайдено. Белен-де-Балло переклав французькою мовою твори давньогрецьких авторів Аппіана і Лукіана, які були видані у другій половині 80-х років XVIII ст. Ці праці свідчили про ґрунтовне знання грецької мови, переклади були точними й стилістично довершеними, відмінно передавали суть оригіналу. Саме переклади Лукіана в шести томах сприяли обранню Белена-де-Балло членом Паризької академії написів і красномовного письменства, яка у подальшому ввійшла до складу Національного інституту в Парижі. Також вчений був радником монетного департаменту Франції і членом Московського товариства дослідників природи [14, с. 146].

У 1803 р. Белен-де-Балло отримав запрошення від попечителя Санкт-Петербурзького учбового округу

М. М. Новосільцева, тимчасово виконуючого обов'язки відсутнього на той час попечителя Харківського учбового округу С. Й. Потоцького, очолити кафедру у Харківському університеті, і 4 грудня був назначений професором грецької і французької словесності [5, с. 33]. У 1804 р. створюється комітет з підготовки до відкриття університету у Харкові, до складу якого ввійшли професори: І. С. Рижський, І. Ф. Тимковський, Т. Ф. Осиповський, Ф. О. Делавінь і Я. Я. Белен-де-Балло. Кожний із них виконував певне коло обов'язків, які стосувалися організації університету. Я. Я. Белен-де-Балло займався підготовчими роботами з облаштування університетської бібліотеки.

На церемонії відкриття Харківського університету Я. Я. Белен-де-Балло виголосив промову латинською мовою про необхідність наук при сволодінні воєнною справою та про доцільність використання філософії у воєнному мистецтві [18]. Студентам він викладав такі предмети: давньогрецьку граматику, стародавніх авторів – Геродота, Гомера, Лукіана, грецьку археологію, римську та французьку літератури, італійську мову, правила красномовства.

На урочистому зібранні Харківського університету 30 серпня 1807 р. у доповіді Я. Я. Белен-де-Балло доводив, яке виховання має переваги: суспільне чи домашнє [16].

У грудні того ж року вчений отримав ступінь доктора філософії honoris causa за рішенням Ради Харківського університету. Професор обирався деканом словесного відділення у 1808 та 1809 роках. Також очолював кафедру латинської словесності і протягом декількох років читав курс латинської словесності. За дорученням універси-

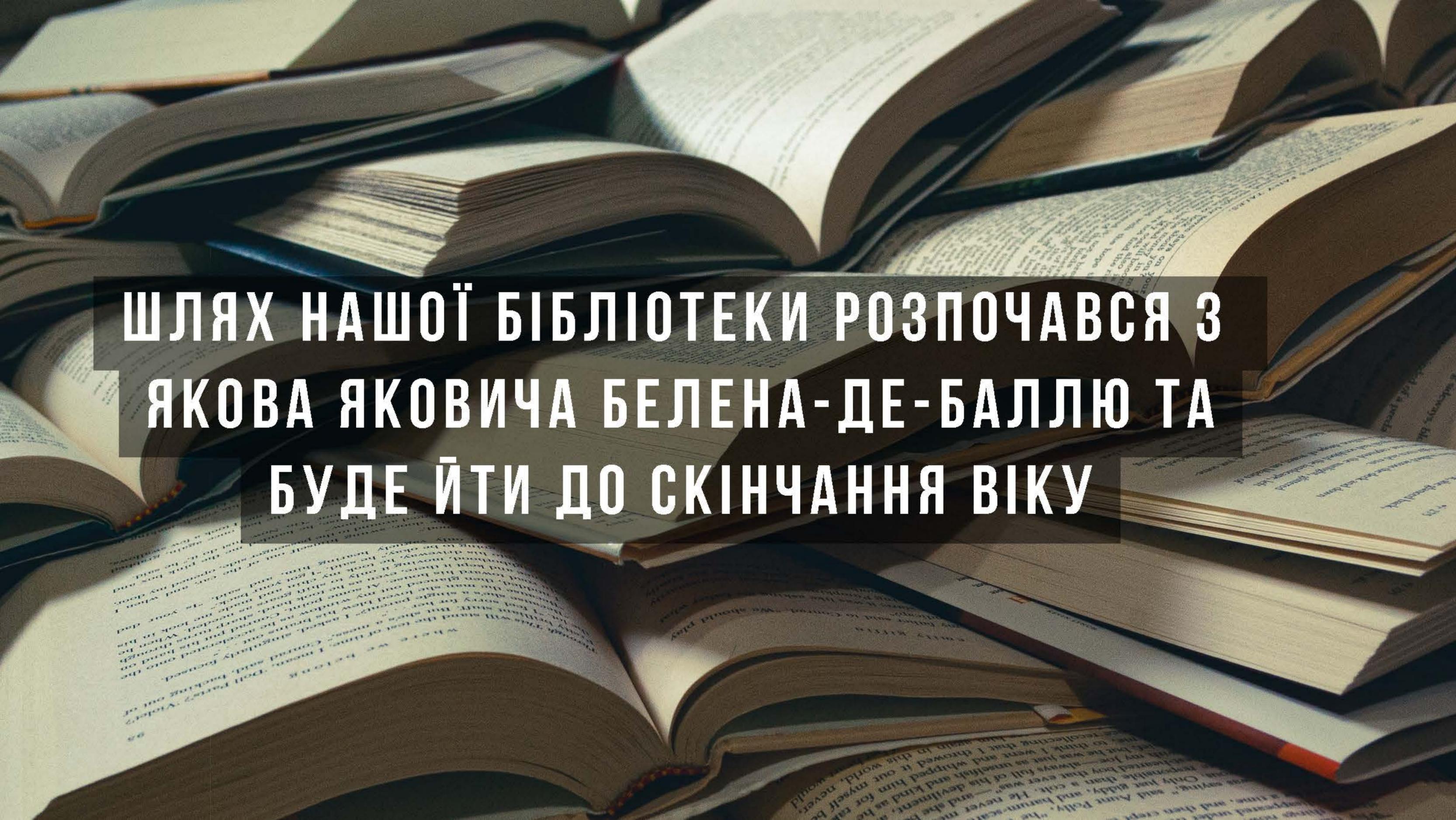
eScriptorium:

<http://surl.li/fcdck>

eKhNUIR:

<http://surl.li/fcdef>

БІЛЬШЕ ІНФОРМАЦІЇ ЗА ЦИМИ ПОСИЛАННЯМИ

**ШЛЯХ НАШОЇ БІБЛІОТЕКИ РОЗПОЧАВСЯ З
ЯКОВА ЯКОВИЧА БЕЛЕНА-ДЕ-БАЛЛЮ ТА
БУДЕ ЙТИ ДО СКІНЧАННЯ ВІКУ**